

društvu koje, kako u svojoj javnoj sferi, tako i u svojim najintimnijim dijelovima, daje vrlo malo ili gotovo nikakvog prostora svojoj *Sunčanoj Djeci*.

Problem pravilne artikulacije ideje ljudskih prava postoji na svakom dijelu zemaljske kugle. Ljudska prava su pravno određena i priznata kategorija koja se odnosi na građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava, a u novije vrijeme pravo na mir, razvoj i zdravu okolinu. Svaki problem u pogledu ljudskih prava nastaje tek kada postanemo svjesni tog problema. Svjesni postojanja problema, najčešće reagiramo samo kada se taj problem odnosi na nas. Pasivnost i ravnodušnost prema bilo kojem problemu koje ne ukida naše pravo, u svojoj osnovi podrazumijeva i pristanak na svaki oblik diskriminacije.

Festival PRAVO LJUDSKI za svoj zadatak na dugoročnom planu postavlja upravo etabliranje sebe kao javnog prostora koji poziva na društveni angažman i aktivizam protiv svih oblika diskriminacije u BiH i šire. Poznato je da su film i kinematografija medij koji ima moć da gledaoca „probudi“, emocionalno angažuje i potakne na uspostavljanje komunikacije sa drugima.

Svaki dokument o ljudskim pravima, bilo na lokalnom, regionalnom ili globalnom nivou, sadrži svoju političku ili ideološku dimenziju, vremensku ili prostornu distancu, nedovoljnu zaštitu i/li (ne)potpun izostanak u definiranju prava prve, druge i treće generacije.

Obrazovanjem i širenjem informacija o ljudskim pravima, festival nastoji kod ljudi probuditi svijest o efek-

tivnim mehanizmima zaštite i ostvarivanja ljudskih prava na bilo kojem od spomenutih nivoa. Naravno, bez naše (re)akcije, upotrebe vlastite snage volje i znanja, i ovaj festival gubi svoj potencirajući akcenat.

Ideja ljudskih prava je u našem stoljeću globalna ideologija, mjera i standard svakog procesa svjetske transformacije. Slika svijeta kao slika globalnog sela dodatno potkrepljuje ovakvu konstataciju.

Obrazovanjem, informiranjem, podsticanjem na promišljanje, dijalog i diskusiju, suočavanjem i analitičkim pristupom prema različitim temama i problemima iz „svakodnevnice“, festival PRAVO LJUDSKI predstavlja začetak i/li snažan agens nužnih dubokih fermentacijskih promjena naše svijeti o ljudskim pravima i stvaranje javnog prostora za jači i stvarniji dijalog i debatu. Sloboda je njen elemenat, a potlačenost njena tema.

Abdurahman LJEVAKOVIĆ

O NAJVAŽNIJIM PROBLEMIMA DANAŠNJICE

Savremene muslimanske dileme, Ahmet Alibašić, priređivač, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2009., str. 373

Skup izazova s kojim se današnja muslimanska svjetska i domaća javnost suočava je skup problema na koje se želi odgovoriti od njihovog početnog stadija do konačne (nasilne) evolucije. Proces s kojim se želi otpočeti i završiti jeste proces otkrivanja njihove ideološke indoktrinacije i cinične hipokrizije u cilju namjerne toksikacije i deskripcije islama kao nasilničke i netolerantne vjere. Ova hrestomatija je u tom koraku učinila najvažniji korak koji je bio i njen cilj: odgovor na izazov islamskog ekstremizma kroz nudenje alternativnih pogleda.

**PRAVO
LJUDSKI**
HUMAN RIGHTS FILM FESTIVAL SARAJEVO

OD 12. DO 16. NOVEMBRA
**4. FILMSKI
FESTIVAL
O LJUDSKIM
PRAVIMA**
MEETING POINT CINEMA

**4TH HUMAN
RIGHTS
FILM FESTIVAL**

Podijeljen na nekoliko poglavlja, ovaj zbornik tekstova tematizira odnos muslimana i nemuslimana, međumuslimanske odnose i, ono najvažnije, džihada i terorizma, odnosno ekstremizma, a kroz referentne tekstove savremenih autora različitih provenijencija koji su hronološkim pregledom i metodološkim pristupom zadatih tema uočili ona, često skrivena, ali najvažnija pitanja na koja moramo odgovoriti prije nego damo konačni sud o ovim aktualnim problemima.

U prvom poglavlju čitamo tekst o principima kojima se muslimani moraju rukovoditi u ophođenju sa drugima kroz navođenje izvora u Kur'anu i primjera iz prakse Muhameda a.s., gdje se definira odnos muslimana i nemuslimana i slučajevi u kojima se odstupa od principa pravde, lijepog ophođenja i tolerancije drugih. Navedene su ključne tačke nesporazuma oko kojih se danas vode brojne rasprave u zapadnom i muslimanskom svijetu. Antinevjernička ratoborna retorika islamskih radikala često se iskazuje kroz takav stav: nepostojanje moralnog nevjernika i, sa druge strane, postojanje samo moralnog muslimana. U suprotnom, mi se izlažemo opasnosti da se stavimo u zaštitu njihovih vjerskih načela i ubjeđenja. Priznavanje drugih u islamu ne uvjetuje se prihvatanjem ispravnosti njihovih ubjeđenja. „Islam priznaje drugog kad i kategorički tvrdi da nije u pravu – u islamu teološki pluralizam nije preduvjet za društveni pluralizam“, stoji u tekstu. U nastavku prvog poglavlja uvršten je i tekst el-Karadavija o pitanju čestitanja vjerskih praznika nemuslimanima, kao i ništa manje zanimljiva analiza Halida el-Fadla o mogućem nesuglasju i najboljem modelu i konceptu koegzistencije demokratije, ljudskih prava i pluralističkog društva spram islama.

U drugom poglavlju, koje analizira međumuslimanski odnos i dijalog, navedene su osnovne pretpostavke sukoba i nepristajanja na saradnju različitih islamskih škola i pravaca koje u islamu mogu zajednički postojati i koegzistirati samo ako se oslanjaju na principe Kur'ana i Sunneta. Razlika između ovih idžtihada može postojati samo u okviru različitih metodoloških

pristupa u tumačenju osnovnih izvora islama. Druga bitna stavka jeste poštovanje različitih mišljenja drugih škola oko nekog istog pitanja, shodno Poslanikovom hadisu u kojem se kaže da je različitost mišljenja zapravo blagodat njegovog ummeta.

Treće poglavlje u kojem je, vjerujem, sadržan *raison d'être* objavljivanja ovog zbornika, putem komparativne metode i historijskog rakursa analizira odnos džihada i terorizma. Nepravilne interpretacije oko pojma džihada se pojavljuju oko pitanja kada je dopušteno muslimanima ratovati sa nevjernicima. Već u prvom poglavlju možemo pročitati da je prema većini islamskih pravnikâ, razlog džihada ili ratovanja s neprijateljima - agresija, odnosno napad sa druge strane, a ne nevjerstvo. Kroz dva iscrpna teksta prof. Karčića o značenju, historiji i vezi terorizma sa religijom možemo zaključiti da je povezivanje terorizma sa religijom u posljednje vrijeme, zapravo samo konačna izvedba one Bodrijarove misli o duhu terorizma: prije stvarnog, to je mentalni, simbolički čin. Terorist u stvarnosti doživljava samo nepravdu; on ne vidi da je stvarni uzrok u nerazumijevanju poruke islama koja je u suštini vjera mira poslata kao milost svjetovima, i redukcionističkog odnosa spram prirode državnog i međunarodnog faktora. On religiju doživljava kao način legitimacije nasilja nad drugima, kao imperativ, nalog, zahtjev, svrhu, sakramentalni čin iskupljenja; u suštini, on sebe vidi kao sliku, simbol žrtvovanja za vjeru. Treba spomenuti i izvrstan tekst Tariqa Ramadana o poziciji današnjeg muslimana u Evropi i Zapadu: odnos između *daru-l-islama* i *daru-l-harba* i pokušaj njihovog reafirmiranja u svjetlu savremenosti, kao i novo pozicioniranje muslimana u okruženju koje se začinje u svom izvornom obliku kao *daru-š-šehade*, tj. svijetu svjedočenja ili Šehadeta, u kojem su muslimani dužni pridržavati se bitnih učenja islama, ali i pozivati se na svoju društvenu ulogu: stalni angažman i nesebičnu borbu za stvar pravde, napretka ljudskog rada, ekologije i solidarnosti u svim njenim manifestacijama.

U Malroovim zabilježenim dijalozima sa generalom De Golom, na

jednom mjestu se spominje generalova dosjetka: „Čovjek ne može učiniti ništa ozbiljno ako se potčinjava tlapnja-ma, ali što se veliko može učiniti bez njih?“ Čini mi se da je i ova hrestomatija kroz detektiranje glavnih problema i nuđenje svojih alternativnih pogleda zapravo konstatacija prvog dijela, ali i kvalitetan odgovor na drugi dio spomenute dosjetke. Hrestomatija *Savremene muslimanske dileme* odličan je izbor i kvalitetno štivo za onog koji se želi kritički postaviti spram sve češćih i neprekidno nadolazećih ekstremističkih uvjerenja, ideološki utemeljenog nasilja i negativne percepcije spram drugoga u islamu, sve zarad vjerskih, političkih i socijalnih promjena.

Abdurahman LJEVAKOVIĆ

HISTORIJA LJUDSKE MISLI U SVJETLU SADAŠNJIH ZLOČINA I DOGAĐAJA

Muhamed Filipović: "Kraj epohe liberalizma: ciljevi revizije historije XX vijeka", Prosperitet, Sarajevo 2009.g.

U novoj knjizi akademik Muhamed Filipović na sebi svojstven način, kroz prije svega naučnu ali i itekako aktuelnu vizuru, analizira pojam liberalizma i sve ono što on nosi, počev od njenog izvorišta- od marksizma pa sve do najnovijih oblika koji se ogledaju u lenjinizmu, fašizmu i raznim nacionalizmima. Otkivajući ideološku i političku pozadinu ratova u XX vijeku, akademik Filipović ustvari otkriva i realno historijsko stanje današnjeg svijeta koji svojim redukcionizmom